

Ett bibliskt förhållningssätt till tungotalets nådegåva

[Spara som PDF](#)

Mark 16:17: "Tecken skall följa dem som tror [...] De skall tala med nya tungor."

Inledning

Upprinnelsen till detta bibelstudium var att jag en dag kom att se ett filmklipp som föreställde en andlig frågelåda, där en viss pastor svarade på frågor som folk hade lämnat in. Just detta filmklipp behandlade frågan om tungotalets gåva, huruvida den hade upphört eller inte. Svaret som gavs var en till en början alldeles lysande utläggning av vad Skriften säger om tungotalets nådegåva. Slutklämmen blev dock att gåvan nog inte har upphört på det sätt som många menar, men att den egentligen inte behövs längre annat än i undantagsfall. Jag kunde inte känna mig helt nöjd med den förklaring som där gavs och gick runt och funderade över saken ett tag. Efter att ha brottats med frågan om tungotalets vara och icke vara, dess funktion och syfte, landade jag så småningom i det här bibelstudiet. *Pröva allt och behåll det goda.*

Bibelstudium

1. Tungotalet nämns första gången i Nya Testamentet av Jesus själv som ett tecken som skall följa dem som tror på evangeliet:

Och han sade till dem: "Gå ut i hela världen och predika evangelium för hela skapelsen. Den som tror och blir döpt skall bli frälst, men den som inte tror skall bli fördömd. Tecken skall följa dem som tror detta. I mitt namn skall de driva ut onda andar. De skall tala med nya tungor. De skall ta ormar i händerna, och om de dricker något dödligt gift skall det inte skada dem. De skall lägga händerna på sjuka, och de skall bli friska." Sedan Herren Jesus hade talat till dem, blev han upptagen till himlen och satte sig på Guds högra sida. Och de gick ut och predikade överallt, och Herren verkade tillsammans med dem och bekräftade ordet genom de tecken som åtföljde det. (Mark 16:15-20)

Detta är för övrigt enda gången företeelsen tungotal som sådan nämns i evangelierna. Aposteln Paulus menar också att tungomålstalande är ett tecken för de otroende, en oförklarlig yttring av något övernaturligt som bevisar att Gud verkar bland dem som tror på evangelium även om risken finns att det avfärdas som galenskaper (1 Kor. 14:22-23). Även Jesus beskylldes för att ha förlorat förståndet, till och med av sin egen familj. (Joh. 10:20, Mark 3:21)

2. Det grekiska ordet som används i Nya Testamentet för tungotalet är *glossa* som har den dubbla betydelsen *tunga* och *språk*. Av det kan man dra slutsatsen att Jesu förutsägelse direkt skall tolkas som att tala *nya språk*, språk som är nya (obegagnade) för den som talar det.

3. De två stora sammanhangen där tungotalet (*glossa*) behandlas explicit mera ingående är delar av Apostlagärningarna kap. 2, 10, och 19 och 1 Korinthierbrevet kap. 12-14. På en del andra ställen talar Bibeln om att *bedja i Anden* vilket ibland kan tolkas som tungotal när sammanhanget tillåter det (ett solklart exempel finner vi i 1 Kor 14:15), men vi gör klokt i att inte läsa in tungotalet i sammanhang där det inte nämns uttryckligen, annars kan det blir väldigt fel (t ex Efs. 6:18 som ibland har använts för att stödja läran om s k krigstungotal, en speciell typ av, ibland stötigt och ofta aggressivt, tungotal som anses vara riktat direkt mot den onda andevärlden - Nya Testamentet nämner ingenstans om något sådant, varför det utan tvekan måste betraktas som ett tillägg till Guds Ord och därigenom en villolära).

4. När det gäller dessa två centrala sammanhang, så måste hela vår första observation vara att tungotalet i Apg 2 och 1 Kor 12-14 *inte* är identiska yttringar av Andens gåvor, trots att man många gånger i kristenheten, och särskilt inom pingströrelsen, satt likhetstecken mellan dem. En snabb jämförelse ger vid handen följande grundläggande kännetecken:

1. Tungotalet i Apg 2 har följande karaktärsdrag:

a) Det bestod av jordiska språk som människor förstod

b) Uppenbarligen var det avsett för människor för att ge dem ett budskap från Gud

c) Det frambars vid ett speciellt tillfälle då Anden utgöts över den bedjande lärjungaskaran och de uppfylldes för första gången av Anden

2. Tungotalet i 1 Kor 12-14 i sin tur kännetecknas av:

a) Det bestod möjligen av himmelska språk (13:1: *änglars språk*), i alla fall språk som människor inte förstod (14:2: *ingen förstår honom, när han i sin ande talar hemligheter*)

b) Det var riktat till Gud (14:2)

c) Det frambars regelbundet då församlingen samlades till gudstjänst (se t ex 14:23, 14:26), ibland vid flera tillfällen vilket (i kombination med en del andra ordningsproblem) föranledde att aposteln gav församlingen en del ordningsregler för gudstjänsten och bruket av gåvorna (14:26-40)

5. När det gäller Apg 10 (andeutgjutelsen i Korneli hus) och Apg 19 (Paulus i Efesus) så ges inte tillräckligt med information för att vi alldeles säkert skall kunna identifiera vilken typ av tungotal det var frågan om. Men ett förslag skulle kunna vara:

1. Tungotalet i Korneli hus var identiskt med det som inträffade på pingstdagen i Apg 2. Petrus verkar antyda detta i Apg 11:15: *Och när jag började tala, föll den helige Ande på dem, alldeles som på oss under den första tiden.* Det kan till och med vara så att väckelsen i Korneli hus var en exakt upprepning av händelserna på pingstdagen i Apg 2 både när det gäller tungorna av eld och dånet från himlen, men det säger inte Lukas uttryckligen varför vi får nöja oss med att konstatera att de synliga tecknen på andeutgjutelsen var lovprisning och tungotal (Apg 10:46).

2. Tungotalet i Efesus skulle kunna vara identiskt med det som beskrivs av aposteln Paulus i 1 Kor 12-14, och detta av det enkla skälet att det sägs att *de talade med tungor och profeterade* (Apg 19:6). Att författaren Lukas skiljer mellan tungotalet och den profetiska gåvan i detta sammanhang är en antydning om att tungotalet som frambars inte kunde förstås av människor utan skulle tolkas (via uttydningens gåva, se nedan) och framföras som profetiska budskap. Denna tanke stöds också av det faktum att denna episod utspelas i senare delen av Apostlagärningarna där Paulus tjänst, mission och teologi är det centrala temat. Oavsett hur det ligger till med den saken så leder denna distinktion oss till nästa nyckeltanke när det gäller tungotalet: *dess relation till profetians gåva och profetiskt tal.*

6. När Anden utgjuts på pingstdagen i Apg 2 så frambär den bedjande skaran flertalet tungotal på många olika språk som utgör ett profetiskt budskap till de fromma judar från hela Medelhavsområdet som fanns i Jerusalem för att fira pingsten. När apostlarna sedan träder fram för folket och Petrus predikar så citerar han profeten Joel i Gamla Testamentet (Joel 2:28f) för att både förklara och försvara det som inträffat. Där talas om en andeutgjutelse som skall beröra alla människor, och där de direkta tecknen skall vara

1. Profetiska budskap - detta nämns två gånger (Apg 2:17, 2:18)
2. Syner och drömmar
3. Under och tecken på jorden och i himlen

Här måste man konstatera att tungotalet inte alls nämns, men att profetiskt tal nämns och till och med två gånger, vilket är ett bibliskt sätt att understryka vikten av något. Direkt drar vi slutsatsen att Andens yttringar på pingstdagen utgjordes av syner (eldtungorna) och profetia (tungotalandet). Enligt Apostlagärningarnas skildring är alltså tungotalet nära förknippat med frambärandet av profetiska budskap.

7. Även i 1 Korinthierbrevet är tungotalet kopplat till en profetia i Gamla Testamentet (nämligen Jes 28:11f som citeras i 1 Kor. 14:21 där tungotalets säga vara ett tecken för de otroende) och är också där nära förknippat med profetians gåva. Paulus skriver att profetiskt tal, som är avsett för och kan förstås av människor, är förmer än tungotalet, som är avsett för Gud och som ingen människa förstår, om inte den tungotalande *uttyder sitt [tungotalet] så att församlingen blir uppbyggd* (14:5). På detta sätt så framkommer också tydligt kopplingen mellan tungotal och profetiskt tal: *summan av ett tungotal och dess uttydning är likvärdigt med ett profetiskt tal (not 1)*. Detta stämmer bra med Mose önskan i 4 Mos. 11:29: *Om ändå allt HERRENS folk blev profeter genom att HERREN lät sin Ande komma över dem*. Huvudsyftet med en andeutgjutelse och att Gud uppfyller sitt folk med Anden är inte i första hand att de skall tala i tungor eller göra några andra mer eller mindre mystiska upplevelser, utan det är i första hand för att göra dem till profeter! Motiveringen till detta är att det inte finns något annat som är så kraftfullt när det gäller andlig uppbyggelse och framgångsrik mission och evangelisation som profetiskt tal. Detta leder oss också till att studera de ordningsregler som Bibeln framställer för att bruket av de nytestamentliga andliga gåvorna skall bli så sunt och effektivt som möjligt.

8. Aposteln Paulus ger oss ett antal ordningsregler för bruket av gåvorna, i synnerhet tungotalet och profetiskt tal i 1 Kor 14:

1. Syftet med allt som frambärs i församlingen, även tungotal i olika former, måste vara välsignelse och uppbyggelse (14:5, 14:26) eller av avslöjande karaktär (14:24-25) (not 2). Ett tungotal som frambärs offentligt utan förklaring eller påföljande uttydning saknar värde (14:6) eftersom det leder till främlingskap mellan den som talar och den som lyssnar (14:11) och kan till och med leda till att människor inte tar de troende på allvar (14:23). Uppmaningarna till den som talar i tungor är därför i huvudsak två:

a) *Därför skall den som talar tungomål be om att kunna uttyda det* (14:13) så att det blir ett profetiskt tal som har ett uppbyggligt värde (14:12). Om tungotalet som frambärs är ett jordiskt språk som talaren inte kan men någon av åhörarna förstår, liksom skedde i Apg. 2, kan uttydningen komma naturligt den vägen istället. Men notera att detta *inte* är uttydningens nådegåva, eftersom den förutsätter att inga människor förstår tungotalet från början.

b) Finns ingen som uttyder (not 3), skall tungotalaren tala i församlingen och tala endast för sig själv och till Gud (14:28). Ett sådant personligt "bönespråk" har stort värde för den personliga uppbyggelsen: *Den som talar med tungomål bygger upp sig själv [...] Jag önskar att ni alla skall tala tungomål* (1 Kor. 14:4a,14:5a) och *Jag tackar min Gud, jag talar tungomål mer än ni alla* (1 Kor. 14:18a). Det optimala och det som skall eftersträvas i första hand är profetiskt tal eller uttydning: *Den som profeterar bygger upp församlingen* (1 Kor. 14:4b), och *men hellre att ni skall profetera* (1 Kor. 14:5b).

2. Det kan inte nog understrykas att ett riktigt hanterande av tungotalet i församlingens offentliga möten är en god värdemätare på församlingens andliga mognad. Ett sammanhang där tungotal talas lite hur som helst utan ordning och uttydning inbjuder till överdrifter och svärmerier som skrämmar bort de utomstående och oförstående (14:23) och även ger utrymme för tungotal som inte är från Anden - olika former av "tungotal" är ett välkänt fenomen inom ockulta och spiritistiska sammanhang inom hinduism och schamanism. Utan ordning vid gudstjänsten (14:40), i synnerhet kring hur tungotal bärs fram (14:27-28), och utan urskiljningens nådegåva där *fårklädda* vargar avslöjas (12:10, Matt. 7:15, 2 Kor. 11:14), kan sådant falskt tungotal lätt smyga sig in under skenet av stor andlighet, ibland i kombination med spådomar som frambärs som profetiskt tal (not 4). I bästa fall är sådana yttringar av tungotal från köttet och kan avvärjas med kärleksfull tillrättavisning, och i värsta fall från villoandar som behöver

näpsas i Herrens namn. Jag har hört berättats om fall av falskt tungotal där åhörarna genom uttydning eller genom att ha känt igen ett jordiskt språk identifierat tungotal som förbannat Gud. Vi bör komma ihåg vad aposteln skriver: *Ingen som talar genom Guds Ande säger: "Förbannad är Jesus"* (12:3). Oavsett hur ofta sådant inträffar, så skall inte tungotal bäras fram hur som helst.

3. Tungotal skall frambäras på ett sådant sätt att åhörarna kan urskilja två eller högst tre olika budskap, som alla frambärs tydligt åtskilda från varandra och som vart och ett uttolkas till profetiskt tal (1 Kor 14:27). Utifrån detta förstår vi att det är helt obiblskt att hela församlingen talar i tungor i munnen på varandra (14:23) rakt ut i tomma luften (14:9). Ett sådant förfarande må vara "karismatiskt" eller kanske typiskt korintiskt, men det är sannerligen inte i linje med Skriftens ord.

9. Ordningen vid gudstjänsten är det församlingens sak att upprätthålla med Guds hjälp: *...profeternas andar underordnar sig profeterna. Ty Gud är inte oordningens Gud utan fridens* (14:32-33). Med detta menas att det är profetens (och tungotalarens och uttydarens) sak att styra sig i bruket av Andens gåvor så att ordningen och värdigheten upprätthålls mitt i iveren att tjäna Herren i tungotal, uttydning och profetia (14:39-40). En sann profet kännetecknas bland annat av att han eller hon kan välja vad han eller hon släpper fram av Andens yttringar. Självbehärskning är en av Andens frukter (Gal 5:23, 2 Tim 1:7). I motsats till detta ser vi genom evangelierna och apostlarnas liv att människor som är besatta av onda andemakter helt saknar kontroll över den andes impulser vilken eller vilka de är besatta av.

10. Hur fungerar då detta i praktiken? Ja, Bibeln ger inga större praktiska anvisningar för hur man gör när man profeterar, bär fram tungotal eller uttyder tungotal. Det beror nog på att detta inte är något som går att formalisera som en metod i ett antal steg. Snarare handlar det om att tålmodigt lära sig höra Guds röst och genom erfarenheter lära sig hur man går till väga.

1. 1. Det närmaste vi har av beskrivning över hur det känns att vara en Herrens profet finner vi i Jeremia:

Du, HERRE, övertalade mig, och jag lät mig övertalas. Du grep mig och blev mig övermäktig. Så har jag blivit ett ständigt åtlöje, alla hånar mig. Ty så ofta jag talar måste jag klaga, över våld och förtryck måste jag ropa, ty

HERRENS ord drar över mig spott och spe hela dagen. Men jag tänkte: Jag vill glömma honom och inte mer tala i hans namn. Då blev det i mitt hjärta som en brinnande eld, instängd i mitt innersta. Jag ansträngde mig att uthärda den men kunde det inte. (Jer. 20:7-9)

Den som talar profetiskt upplever ofta ett väldigt betryck både inför och efter frambärandet och vill många gånger helst låta bli trots att det är som om det fanns en brinnande eld i hjärtat. Detta är profetens lott.

2. Vad som är viktigt att komma ihåg är att man inte kan ta sig något på det här området, utan det måste ges av Guds Ande i den stund då det skall bäras fram: *Och de uppfylldes alla av den helige Ande och började tala främmande språk, allteftersom Anden ingav dem att tala. (Apg. 2:4)* Profeten skall enbart bära fram det som Anden manar, och sedan tystna. Vad som händer därefter är inte profetens eller tungotalarens sak: *...och de övriga skall pröva vad som sägs. (1 Kor. 14:29)*

11. Hur får vi tag på gåvan att tala tungomål, uttydningens gåva och profetians gåva? Här finns fyra saker man kan nämna, varav de tre första är underställda den fjärde i betydelse:

1. Att vi tror evangelium, har upplevt pånyttfödelsen och blivit Guds barn genom att Kristus har blivit Herre i våra hjärtan (Mark 16:17). Ibland möter vi undervisning som säger att man kan uppleva tungotalets gåva innan man blivit född på nytt - tungotalet kallas då för en "nybörjargåva" som gör att människan som erfar den sedan vill ta emot Kristus - men detta är helt i strid med Bibeln. Till och med hedningarna i Korneli hus (Apg 10) hade kommit till tro på Kristus innan de mottog Anden och gåvorna trots att det gick ganska fort och Anden kom över dem redan innan de blivit döpta (not 5).
2. Att vi mottagit den helige Ande sedan vi kommit till tro och döpt oss till Kristus. Det finns ingen given automatik i att den som kommit till tro också undfår Anden direkt utan det kan behövas en tid av bön och förbön innan Anden kommer över den nyfrälste:

Då apostlarna i Jerusalem fick höra att Samarien hade tagit emot Guds ord, sände de dit Petrus och Johannes. Dessa kom ner och bad för dem att de skulle få den helige Ande, eftersom Anden ännu inte hade fallit på någon av dem. De var endast döpta i Herren Jesu namn. Apostlarna lade då händerna på dem, och de tog emot den helige Ande. (Apg. 8:14-17)

3. Att vi i bön och förbön söker att få gåvorna och att få tjäna i dem: *Eftersom ni är ivriga att få Andens gåvor, sök då att i överflöd få sådana som uppbygger församlingen.* (1 Kor. 14:12) Här finns det två viktiga saker vi måste anmärka:

a) Vi skall söka gåvorna med iver

b) Vi skall söka gåvorna så att det gagnar församlingen - den som vill tjäna i en gåva för att vinna uppmärksamhet eller fördelar för egen del har ännu inte förstått syftet med gåvorna och är därför ovärdig att tjäna i dem.

4. Att vittnesbördet om Kristus är det absolut mest centrala i församlingens gemenskap:

Jag tackar alltid min Gud för er, för den Guds nåd som ni har fått i Kristus Jesus. Ty i honom har ni blivit rika på allt, i fråga om allt tal och all insikt, eftersom vittnesbördet om Kristus har fått stadigt fäste hos er. Därför saknar ni inte någon nådegåva, medan ni väntar på vår Herre Jesu Kristi uppenbarelse. Han skall också styrka er ända till slutet, så att ni inte kan anklagas på vår Herre Jesu Kristi dag. Gud är trofast som har kallat er till gemenskap med sin Son Jesus Kristus, vår Herre. (1 Kor. 1:4-9)

Den som har studerat 1-2 Korintierbreven finner att församlingen i Korinth inte på något sätt var fullkomlig utan tvärtom brottades med stora svårigheter. Men aposteln menar faktiskt att de inte saknade någon av de andliga gåvorna. Vad var hemligheten? Jo, det var två saker kring deras förhållande kring Kristus:

a) Vittnesbördet och Kristus hade vunnit stadigt fäste hos dem, dvs de hade gripits av evangeliet om Jesu seger på Golgata, hans död och uppståndelse.

b) De levde i en förväntan på Jesu snara återkomst som skulle föra frälsningsplanen till fullbordan

5. Detta är den stora hemligheten som gjorde att Andens gåvor fungerade så väl ibland dem.

12. När vi nu sett vad som var hemligheten till varför församlingen i Korinth fungerade så överflödande i Andens nådegåvor, måste vi också ta upp den fråga som så många fastnat i (helt i onödan), nämligen om alla kan få tungotalet eller inte.

1. Först måste det sägas att poängen med Bibelns undervisning om nådegåvorna inte är att fokusera på undantagen, dvs de som av någon anledning inte har en viss gåva, t ex tungotalet, utan att fokusera på två mycket viktigare saker:
 - a) Om man har en viss nådegåva, hur skall den då användas på rätt sätt?
 - b) Om man inte har en särskild gåva men önskar tjäna i den, hur får man då tag i den?
 2. Dessa två frågor är viktigare än frågan om och varför inte alla talar i tungor och gör den i någon mån överflödig eftersom den flyttar fokus till rätt saker.
 3. Sedan måste vi påpeka att Apostlagärningarna och 1 Korinthierbrevet skenbart ger lite olika svar på om tungotalet är till för alla eller inte. Paulus säger: *Inte talar väl alla tungomål? Inte kan väl alla uttyda?* (1 Kor. 12:30) Här ser det alltså ut som om tungotalet inte är till för alla, men då måste man komma ihåg att de som inte talar tungomål *istället* förutsätts ha någon annan gåva i uppräknningen, t ex profetians gåva (som vi har sett är *förmer* än tungotalet). Å andra sidan säger Paulus längre fram att han *önskar att ni alla skall tala tungomål* (1 Kor. 14:5) och Lukas skriver att alla lärjungar i övre salen upplevde det profetiska tungotalet på pingstdagen: *de uppfylldes alla av den helige Ande och började tala främmande språk, allteftersom Anden ingav dem att tala.* (Apg. 2:4) Summan av kardemumman måste bli att vid den tid då Nya Testamentet skrevs var tungotalet en tämligen vanlig gåva som många, kanske de allra flesta, kunde förvänta sig att få erfara, antingen enbart vid sitt andedop eller vid sitt andedop och sedan regelbundet därefter, men att tungotalet, liksom de andra gåvorna, skulle sökas i bön och åkallan och att när den väl mottogs skulle nyttjas på rätt sätt så att Gud blev ärad och upphöjd och församlingen blev uppbyggd.
-

Avslutning

Slutligen då måste vi återvända till den fråga som vi ställde inledningsvis: Har tungotalet upphört? Det bibelställe som brukar anföras för att visa att inga nådegåvor är verksamma idag är 1 Kor. 13:8-10:

Kärleken upphör aldrig. Men profetiorna skall upphöra och tungomålstalen skall tystna och kunskapen skall förgå. Ty vi förstår till en del och profeterar till en del, men när det fullkomliga kommer, skall det förgå som är till en del.

Sedan tillägger man att *det fullkomliga* avser Skriftens kanonisering, och därigenom så har det fullkomliga kommit och nådegåvorna, i synnerhet tungotalet och profetiskt tal, behövs inte längre utan har upphört. För ingen vill väl påstå att Skriften inte är fullkomlig? Nu finns det dock två stora problem med en sådan tolkning. För det första så skall i sådana fall även *kunskapen* förgå, d v s med Bibelns sammanställning, som otvivelaktigt ger oss kunskap i de andliga tingen, skall den andliga kunskapen upphöra. Det är helt ologiskt. För det andra så är det så att om man läser de nästföljande verserna förstår man att *det fullkomliga* syftar på något helt annat:

När jag var barn, talade jag som ett barn, tänkte jag som ett barn, och förstod jag som ett barn. Men sedan jag blivit man, har jag lagt bort det barnsliga. Nu ser vi en gåtfull spegelbild, men då skall vi se ansikte mot ansikte. Nu förstår jag endast till en del, men då skall jag känna fullkomligt, liksom jag själv har blivit fullkomligt känd. (1 Kor. 13:11-12)

När skall vi se *ansikte mot ansikte* och *känna fullkomligt* istället för en *gåtfull spegelbild* där vi endast *förstår som ett barn*? Ja, det kan inte bli på denna sidan Jesu tillkommelse. Därav drar vi slutsatsen att detta bibelställe inte kan tolkas som att nådegåvorna skall upphöra i och med Skriftens sammanställning. Och mig veterligen finns heller inga andra ställen i Skriften som stödjer tanken på att Gud tänkt att nådegåvorna skall upphöra förrän hans frälsningsplan är fullbordad. Däremot skall allt profetiskt tal, allt tungotal och all uttydning prövas mot Skriftens ord. Men det är en annan sak som måste behandlas för sig.

/Robert Granat

Fotnoter:

1.) Ur detta perspektiv skulle man kunna se tungotalet i Apg 2 som ett tungotal som tolkades direkt till ett språk som åhörarna förstod även om lärjungarna inte visste vad de framburit om Guds väldiga gärningar förrän i efterhand.

2.) 1 Kor 14:24-25 ger en biblisk mönstermodell för väckelsemötets funktion när det gäller att föra otroende till Kristus. Här inget sägs om färg och form utan den avgörande faktorn är att profetians ande är verksam i allt som sägs och görs i gudstjänsten.

3.) Denna anvisning visar oss att det är meningen att den tungotalande av erfarenheten bör veta något om vilka gåvor som finns hos de andra systrarna och bröderna i församlingen, annars blir detta uttalande meningslöst.

4.) Se t ex slavflickans korrekta "profetia" i Apg. 16:16-17 som mycket liknar nutidens karismatiska kunskapens ord, vilket brukar motiveras med en tveksam tolkning av kunskapens gåva 1 Kor 12:8, där "profeten" frambär kunskap om andra människor i nutid. När det gäller slavflickan talade en oren ande, och observera att det den orena anden sa genom slavflickan faktiskt var sant.

5.) Denna omvända ordning på dopet och andedopet motiverade Petrus i sitt försvarstal med att det slutgiltigt övertygade honom och hans följeslagare om att frälsningens dörr även var öppen för hedningarna (Apg. 10:47, 11:17, 15:7-9).